

РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ПРАЦІ СФЕРИ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

***Анотація.** В статті обґрунтовано необхідність державного регулювання ринку праці сфери фінансових послуг, з'ясовано його економічну сутність та роль в економіці, визначено специфічні функції та особливості в Україні. Запропоновано деякі напрямки його вдосконалення: організаційно-інституціональне забезпечення підготовки та працевлаштування кадрів для сфери фінансових послуг, механізм державного планування обсягів кадрів з вищою освітою для бюджетних фінансових установ, заходи щодо підвищення ефективності діяльності Державної служби зайнятості.*

***Ключові слова:** ринок праці сфери фінансових послуг, державне регулювання ринку праці.*

Постановка проблеми. Подальший економічний розвиток держави в контексті європейського вибору вимагає удосконалення фінансової інфраструктури та фінансового середовища, більш активного залучення фінансових установ до нової економічної стратегії. Це потребує посилення ролі сфери фінансових послуг, що неможливо забезпечити без залучення до управління цими процесами нової генерації висококваліфікованих фахівців. Проблема полягає в тому, що для реалізації в Україні стратегії інноваційного розвитку необхідно активізувати політику зайнятості в сфері фінансових послуг, яку неможливо ефективно здійснювати без вивчення відповідного ринку праці та конструювання адекватних механізмів регулювання зайнятості в цій сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Для України дослідження розвитку фінансової сфери та відповідного ринку праці є, як правило, не пов'язаними між собою. Серед науковців, які досліджували проблеми розвитку фінансової сфери, слід відзначити О.Василика, В.Корнєєва, С.Науменкову, М.Савлука, Л.Співак, В.Ходаківську, В.Шелудько, І. Школьник та ін.

Методологічними, методичними та прикладними дослідженнями різних аспектів ринку праці займалися багато українських вчених, які зробили значний внесок у вирішення проблем ринку праці та зайнятості. Серед них: С.Бандур, Д.Богиня, В.Брич, Н.Волкова, О.Грішнова, А.Колот, І.Кравченко, Ю.Краснов,

В.Куценко, Е.Лібанова, та інші. Разом з тим, питання державного регулювання ринку праці у сфері фінансової діяльності України є недостатньо недослідженими, але є вкрай актуальними і мають особливе значення для забезпечення сталого економічного зростання.

Постановка завдання. Враховуючи актуальність проблеми, що розглядається, більшу увагу слід приділити питанням теоретичного та практичного осмислення діяльності державних органів на ринку фінансових послуг України, що і буде визначати основні напрямки і заходи державного регулювання ринку праці сфери фінансових послуг, який є похідним від ринку фінансових послуг. Тому нашою метою є розробка науково обґрунтованих засад державного регулювання ринку праці у сфері фінансової діяльності, а також надання пропозицій щодо удосконалення механізмів його державного регулювання в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. Навіть в умовах максимального обмеження втручання держави в економічні процеси праця була однією з найбільш регульованих видів людської діяльності, а досконало вільні ринки праці ніколи не існували. Численні вітчизняні наукові дослідження з проблем зайнятості і ринку праці стверджують, що стихійно функціонуючий ринок праці призводить до недовикористання трудового потенціалу, а це в кінцевому підсумку спричинює зниження рівня і якості життя населення.

Існує підхід прибічників неоліберального варіанту економічного розвитку, зокрема, Ф.Хайєка, М.Фрідмена, суть якого в тому, що в умовах глобалізації роль держави повинна послаблюватись. Але автор поділяє думку Колота А.М., який вважає, що в умовах глобалізації роль держави в економічних процесах набуває якісно нового значення. Про суттєву роль держави в регулюванні національної економіки свідчить той факт, що за останні два десятиліття у більшості розвинутих країн світу частка ВВП, яка розподіляється через бюджет, зростає або зберігається на високому рівні [1, с.26]. А саме: зміни, що мають відбутися в діяльності держав за умов глобалізації, пов'язані не з применшенням її абсолютної ролі, а

реструктуризацією напрямів її впливу на соціально-економічні процеси. Зростатиме участь держави у підвищенні конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників і розвитку потрібної для цього інфраструктури, найголовнішим елементом якої є фінансові інститути. Саме за активної участі держави в Україні мають бути вирішені надскладні завдання: реалізація протекціоністських методів щодо захисту національного ринку праці, запровадження національної цілісної системи проведення соціально-трудової експертизи інвестиційних проектів за участю іноземних партнерів, проектів законодавчих та нормативних актів, пов'язаних з регулюванням міграційних процесів на міждержавному рівні з метою зменшення втрат у соціально-трудовій сфері від глобалізації та відкритості національної економіки.

Вирішення зазначених нагальних проблем соціально-трудової сфери безпосередньо пов'язано з реформуванням політики зайнятості. За сучасного стану ринку праці неприпустимо політику зайнятості формувати і реалізовувати здебільшого у вузькому її розумінні, тобто як комплекс заходів, що запроваджуються на регіональному рівні за участі державної служби зайнятості. На нашу думку, необхідно виходити з позиції перевіреної на практиці кейнсіанської економічної школи, яку можна сформулювати наступним чином: державне регулювання ринку праці - це науково, фінансово, організаційно, законодавчо обгрунтована загальна економічна політика, підсистемами якої є фінансово-кредитна, структурна, податкова, інвестиційна, протекціоністська щодо захисту національного товаровиробника, які забезпечують стабільний попит на робочу силу. Тобто сучасна державна політика зайнятості в Україні повинна бути інтегрована в загальну економічну політику.

Отже, регулювання ринку праці у сфері фінансових послуг являє собою процес цілеспрямованого та дієвого приведення зайнятості у таку систему, яка дозволить за допомогою соціально-економічних, організаційно-правових та інших господарських заходів забезпечити ефективне функціонування ринку праці сфери фінансових послуг.

Оскільки ефективність використання трудового потенціалу суспільства, яка забезпечується завдяки функціонуванню ринку праці, є проблемою, що має загальнодержавне значення, то вона належить до сфери державного регулювання і потребує системного підходу [2, с.131] Системний підхід до регулювання ринку праці сфери фінансових послуг означає виявлення і оцінку взаємозв'язку чинників системи, прогнозування можливих змін та необхідних заходів впливу.

Державній системі регулювання ринку праці сфери фінансових послуг властиві такі специфічні функції:

- нормативно-правове забезпечення відтворення та використання ресурсів праці у сфері фінансових послуг;
- інформаційне та науково-методичне забезпечення системи регулювання ринку праці сфери фінансових послуг;
- кадрове, ресурсне та фінансове забезпечення системи регулювання ринку праці сфери фінансових послуг;
- прогнозування стану та розвитку робочої сили та її зайнятості у сфері фінансових послуг;
- організація професійної освіти і професійної орієнтації молоді;
- облік, професійна перепідготовка та підвищення кваліфікації працівників сфери фінансових послуг;
- виявлення резервів підвищення ефективності використання ресурсів праці у сфері фінансових послуг.

Мета державного регулювання ринку праці сфери фінансових послуг полягає, по-перше, у забезпеченні паритету попиту і пропозиції фахівців у сфері фінансових послуг; по-друге, у постійному підвищенні якості робочої сили даної сфери економічної діяльності; по-третє, у досягненні максимальної продуктивності сфери фінансових послуг за рахунок високої якості робочої сили.

Державне регулювання ринку фінансових послуг та похідного від нього ринку праці забезпечується в першу чергу трьома органами: щодо ринку

банківських послуг - Національним банком України; щодо ринків цінних паперів - Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку; щодо інших ринків фінансових послуг (небанківський фінансовий сектор) – Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг України. Ці три державні органи при здійсненні своєї діяльності зобов'язані співпрацювати між собою, а також з іншими міністерствами та відомствами України, громадськими об'єднаннями учасників ринків фінансових послуг, відповідними міжнародними організаціями.

Функціонування ринку праці сфери фінансових послуг забезпечується через зв'язок Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку України, Національного банку України з навчальними закладами. Але дослідження показало, що такий зв'язок є недостатнім для забезпечення ефективного функціонування ринку праці. Тому в дану схему взаємодії пропонується залучення суб'єктів, завдяки яким формується попит на ринку праці сфери фінансових послуг, а саме: фінансові установи, нефінансові (за правовим статусом) установи, які надають 1-2 види фінансових послуг, Державну службу зайнятості, кадрові агентства (рис.1). Інформацію про сертифікованих фахівців для роботи у сфері фінансових послуг, яку Комісії і Національний банк України отримали від навчальних закладів, вони в обов'язковому порядку повинні надавати в Державну службу зайнятості. За цією ж інформацією до Комісії і Національного банку України можуть звертатись і кадрові агентства (фінансовий механізм такої взаємодії слід відпрацювати).

Фінансові та нефінансові установи, з одного боку, можуть направляти до навчальних закладів своїх працівників, а з іншого, у разі потреби (за наявних вакансій), звертатись до Державної служби зайнятості або до кадрових агентств, створюючи попит на ринку праці сфери фінансових послуг.

Рис.1 - Інституційне забезпечення взаємодії попиту і пропозиції робочої сили на ринку праці сфери фінансових послуг

Державна служба зайнятості і кадрові агентства можуть направляти до навчальних закладів безробітних, які мають вищу освіту і шукають роботу у сфері фінансових послуг.

Пропонується також вдосконалення державного регулювання ринку праці сфери фінансових послуг через механізм державного планування обсягів кадрів з вищою освітою для бюджетних фінансових установ, їх підготовки за державним замовленням та працевлаштування, який має включати такі основні етапи і заходи:

1. Запровадити єдині норми визначення потреби в працівниках бюджетних фінансових установ, для чого пропонується:

- розмежувати та сформулювати поняття : "потреба" (поточна, прогнозна, перспективна тощо), "вакансії" (кількість посад за штатними розкладами фінансових установ), "попит" (термінова необхідність роботодавців

у фахівцях певних спеціальностей), "квота" (питома вага абітурієнтів для підготовки за цільовими напрямленнями із сільської місцевості у загальному прийомі студентів за державним замовленням), "пропозиція" (кількість випускників фінансових спеціальностей державних та недержавних вищих навчальних закладів, безробітних спеціалістів у сфері фінансових послуг, а також осіб пенсійного віку, які бажають продовжувати працювати за своїм фахом у сфері фінансових послуг);

- розробити методики для здійснення практичних розрахунків потреби в працівниках для фінансових установ з урахуванням таких можливих чинників впливу: демографічна ситуація (динаміка народжуваності, міграції населення), кількість, віковий склад та освітній рівень працюючих у фінансових установах, поточні та прогнозовані показники кількості вакансій;

- розробити уніфіковану автоматизовану програму для обробки і узагальнення оперативної та статистичної інформації для визначення потреби в розрізі регіонів, спеціальностей працівників для фінансових установ та освітньо-кваліфікаційних рівнів їх підготовки.

2. Переглянути схему формування, розміщення та виконання державного замовлення на підготовку працівників бюджетних фінансових установ з вищою освітою, а саме:

- запровадити механізм взаємодії між органами управління освітою, вищими навчальними закладами, органами виконавчої влади у сфері фінансових послуг, органами статистики, центрами зайнятості щодо формування пропозицій до структури і обсягів державного замовлення;

- розробити єдину методику, яка б містила сукупність прийомів та способів обробки даних для визначення обсягів державного замовлення на підготовку працівників для бюджетних фінансових установ;

- переглянути порядок виділення бюджетних асигнувань на підготовку фахівців з вищою освітою з метою запровадження обов'язкового проведення тендерних процедур серед вищих навчальних закладів незалежно від форми власності та підпорядкування;

- розробити єдиний порядок визначення вартості підготовки працівника сфери фінансових послуг з вищою освітою на основі об'єктивних чинників та практичних розрахунків.

3. Створити дієвий механізм забезпечення фахівців сфери фінансових послуг робочими місцями в бюджетних фінансових установах, а саме:

- зобов'язати вищі навчальні заклади дотримуватися встановленої норми щодо направлення випускників, підготовлених за державним замовленням, тільки до державного сектора економіки на підставі інформації органів управління освітою;

- поширити норму залучення до роботи з підготовки фахівців для сфери фінансових послуг пенсіонерів на умовах контракту та їх обов'язкової періодичної атестації на відповідність встановленим стандартам;

- забезпечити послідуєчий контроль за фактичним працевлаштуванням (у відповідності з виданими направленнями) випускників, підготовлених за державним замовленням;

- розробити систему збору та аналізу інформації про стан ринку праці сфери фінансових послуг;

- створити із застосування Інтернету єдину інформаційну базу вакансій у фінансових установах та базу незайнятих фахівців сфери фінансових послуг.

Пріоритетним завданням із поліпшення діяльності Державної служби зайнятості є розширення інформаційного кола щодо чисельності та якісної структури вакансій. Це передбачає налагодження безпосередніх контактів Державної служби зайнятості з роботодавцями різних форм власності. Для цього доцільно використовувати різні форми договірних послуг, координувати діяльність інших недержавних служб сприяння працевлаштуванню, вивчати та використовувати їхній позитивний досвід для пошуку вакансій і добору кадрів, оцінки їхньої професійної придатності й працевлаштування. Кількісне та якісне розширення вакансій в рамках Державної служби зайнятості дасть змогу змінити структуру тих, хто звертається до служби, підвищить частку осіб, для

яких головна мета полягає в одержанні робочого місця, а не допомоги в разі безробіття.

Висновки. З'ясувавши сутність державного регулювання ринку праці сфери фінансових послуг, його елементи та особливості, основні напрямки його вдосконалення, можна зробити висновок, що існує необхідність у подальшому науковому комплексному дослідженні зазначених проблем без розв'язання яких неможливо підняти ефективність функціонування вітчизняної фінансової системи, зробити реальним входження України до Європейського Союзу.

Список використаної літератури:

1. Колот А.М. Глобалізація економіки та її вплив на соціально-трудоу сферу / А.М.Колот // Україна: аспекти праці. – 2001. - №3. – с.23-28.
2. Васильченко В.С. Управління трудовим потенціалом: навч. посіб. / Васильченко В.С., Гриненко А.М., Грیشнова О.А. та ін.; за заг. Ред.. В.С.Васильченка. – К.: КНЕУ, 2005. – 403 с.

***Аннотация.** В статье обоснована необходимость государственного регулирования рынка труда сферы финансовых услуг, раскрыта его экономическая сущность и роль в экономике, определены его специфические функции и особенности в Украине. Предложены некоторые направления его совершенствования: организационно-институциональное обеспечение подготовки и трудоустройства кадров для сферы финансовых услуг, механизм государственного планирования объемов подготовки кадров с высшим образованием для бюджетных финансовых учреждений, мероприятия по повышению эффективности работы Государственной службы занятости.*

***Ключевые слова:** рынок труда сферы финансовых услуг, государственное регулирование рынка труда*

Annotation.

***Formulation of task.** The aim of the article is development of scientifically reasonable principles of the labour market in the sphere of financial services, and also suggestions on the improvement of mechanisms of its state regulation at the present time.*

***Research results.** The article gives grounding for the necessity of state regulation in the labour market of financial services. The regulation of labour market in the sphere of financial services examined as a part of economics state regulation. It by itself process purposeful that effective driving of employment to such system that will allow through socio-economic, organizational, legal and other facilities to provide the effective functioning of labour market in the sphere of financial services. The aim of the state system of regulation of labour market is certain in the sphere of financial services and its specificity and character of its functions in Ukraine is placed.*

Practical recommendations offer on the improvement of the system of state regulation of labour market in the sphere of financial services of Ukraine, that include the organizational,

institutional providing of preparation and employment of shots for financial service business. The mechanism for state planning of the quantity of personnel with higher education for employment in the state financial institutions, their preparation on a government order and employment, and also activities required for raising the efficiency of the State employment service operation.

Conclusions. *Finding out essence of government control of labour market in the sphere of financial services, its elements and features, basic directions of its improvement, it is possible to draw conclusion, that takes place necessity for further scientific complex research of the indicated problems, without the decision of that it is impossible to heave up efficiency of functioning of the home financial system, provide real included of Ukraine in European Union.*

Key words: *labour market of financial services, state regulation in the labour market*

УДК: 631.11.009.12:658.511

Білоусько Т.Ю.,
кандидат економічних наук, доцент
Харківський національний аграрний університет ім. В.В.Докучаєва

АНАЛІЗ КОНКУРЕНТНОГО СЕРЕДОВИЩА АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація. *В статті розкрито поняття конкурентного середовища аграрних підприємств, механізм та особливості його формування. Акцентовано увагу на аналізі сучасного стану формування конкурентного середовища та шляхах подолання проблемних питань щодо цього.*

Ключові слова: *конкуренція, конкурентні сили, конкурентне середовище, аграрний ринок, суб'єкти господарювання аграрного ринку, конкурентні відносини.*

Постановка проблеми. Динамічний розвиток агропромислового комплексу обумовлений економічними перетвореннями сьогодення. Головною системоутворюючою складовою цього процесу є конкуренція, яка визначає всю сукупність притаманних ринковій економіці елементів. Для сталого функціонування сільського господарства в цих умовах особливого значення набувають питання розвитку конкурентного середовища, оскільки в ньому визначені економічні, науково – технічні, виробничі, маркетингові можливості як окремих виробників, так й національної економіки в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми формування конкурентного середовища в центральній ланці АПК – сільському господарстві досліджувалися такими вченими як Кліменко М., Омеляненко Т., Галушка З., Азоев Г., Базилевич В., Готра В. та іншими [1-8].